

img1

LIETUVOS AUKŠČIAUSIASIS TEISMAS

NUTARTIS

2022 m. balandžio 13 d.
Vilnius

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus atrankos kolegija, susidedanti iš teisėjų Gražinos Davidonienės (kolegijos pirmininkė), Andžej Maciejewski ir Algirdo Taminsko, susipažinusi su 2022 m. balandžio 6 d. paduotu **sinteresuoto asmens T. S. atstovo advokato Zigmanto Benečio** kasaciniu skundu dėl Vilniaus apygardos teismo 2022 m. sausio 11 d. nutarties peržiūrėjimo,

nustatė:

Pareiškėja Vilniaus apygardos prokuratūra prašė pripažinti T. S. ribotai veiksnio turtinių ir asmeninių neturtinių santykių srityse bei neveiksnio asmeninių neturtinių santykių srityse.

Vilniaus miesto apylinkės teismas 2021 m. vasario 4 d. sprendimu tenkino pareiškėjos Vilniaus apygardos prokuratūros pareiškimą. Išnagrinėjęs bylą žodinio proceso tvarka pagal **sinteresuoto asmens T. S.** ir prisidėjusio prie apeliacinio skundo **sinteresuoto asmens** biudžetinės įstaigos Vėlavampių socialinių paslaugų namų apeliacinį skundą Vilniaus apygardos teismas 2022 m. sausio 11 d. nutartimi paliko nepakeistą Vilniaus miesto apylinkės teismo 2021 m. vasario 4 d. sprendimą.

Teismai nustatė, kad T. S. neturi galimybės dėl savo sveikatos būklės pasirinkti pats savinį, t. y. kreiptis į socialinius darbuotojus, kad jam būtų nustatyti specialūs poreikiai ir jis turėtų galimybę būti apgyvendintas socialinės globos įstaigoje. Tokiam asmeniui tikslinga apriboti veiksnumą ir globos paskyrimas yra būtinas. Apeliacinės instancijos teisme buvo sudaryta galimybė T. S. atstovei gauti visas bylos dokumentų kopijas, jam atstovaujanti G. Š. bylos dokumentų kopijas gavo ir pirmosios instancijos teisme, pateikusi 2021 m. balandžio 8 ir 9 d. prašymus išduoti jai elektroninės bylos kopiją, teismo posėdžių garso įrašus. T. S. per atstovę turėjo galimybę susipažinti su visa bylos medžiaga ir pateikti savo argumentus dėl byloje esančių įrodymų, patvirtinančių T. S. psichinės sveikatos būklę, vertinimo. Apeliacinės instancijos teismas įvertino, kad dėl savo sveikatos būklės nurodyti argumentų, kuo jis grindžia teismo sprendimo neteisėtumą ir nepagrįstumą, T. S. neturi sugebėjimų, todėl žodžiu tokių argumentų nepateikė. Byloje buvo paskirta T. S. teismo psichiatrijos, teismo psichologinė ekspertizė, kurios išvados teismai rėmėsi apribodami veiksnumą. Eksperto išvadoje nurodyta, kad T. S. dėl psichikos sveikatos būklės nerekomenduojama dalyvauti teismo posėdyje, duoti paaiškinimų, atsakyti į klausimus. Jam dalyvaujant teismo posėdyje apeliacinės instancijos teisme buvo nustatyta, kad rekomendacija duota pagrįstai, T. S. negali teikti teismui paaiškinimų, susijusių su byloje nagrinėjamu klausimu.

Sinteresuoto asmens T. S. atstovas advokatas Z. Benetis kasaciniu skundu prašo panaikinti Vilniaus apygardos teismo 2022 m. sausio 11 d. nutartį ir grąžinti bylą iš naujo nagrinėti pirmosios instancijos teismui.

Sinteresuotas asmuo T. S. pateikė Lietuvos Aukščiausiajam Teismui 2022 m. balandžio 7 d. du prašymus DOK-1939 ir DOK-1947 nepriimti kasacinio skundo, nes jo atstovas advokatas Z. Benetis atsisakė papildyti skundą, kurio neišvertė į rusų k.

Kasacinis skundas grindžiamas pagrindais, remiantis [CPK 346 straipsnio](#) 2 dalies 1 punktu – materialiosios ir proceso teisės normų pažeidimas, turintis esminės reikšmės vienodam teisės aiškinimui ir taikymui, jeigu šis pažeidimas galėjo turėti įtakos neteisėto sprendimo (nutarties) priėmimui, taip pat remiantis [CPK 346 straipsnio](#) 2 dalies 2 punktu – skundžiamuose teismų sprendime ir nutartyje nukrypimas nuo Lietuvos Aukščiausiojo Teismo praktikos.

Atrankos kolegija pažymi, kad kasacinis teismas tikrina žemesnės instancijos teismų sprendimų (nutarčių) teisėtumą tik išimtiniais atvejais, kai yra bent vienas iš [CPK 346 straipsnio](#) 2 dalyje nustatytų kasacijos pagrindų ([CPK 346 straipsnio](#) 1 dalis). Kasaciniame skunde nepakanka vien tik nurodyti kasacijos pagrindą – įvardyti kasacijos pagrindo buvimą būtina pagrįsti išsamiais teisiniais argumentais ([CPK 347 straipsnio](#) 1 dalies 3 punktas). Be to, [CPK 346 straipsnio](#) 2 dalyje nurodyti kasacijos pagrindai patvirtina, kad kasacija leidžiama ne teisės klausimais apskritai, bet ypatingais teisės klausimais, siekiant, jog kasaciniame teisme būtų nagrinėjamos tik tokios bylos, kuriose keliama teisės problemų išsprendimas būtų reikšmingas vienodam teisės aiškinimui ir taikymui. Taigi kasacinis skundas gali būti priimtas tik tuo atveju, jeigu jame nurodytas bent vienas kasacijos pagrindas, numatytas [CPK 346 straipsnyje](#), bei nurodyti išsamūs teisiniai argumentai, patvirtinantys nurodyto kasacijos pagrindo buvimą ([CPK 347 straipsnio](#) 1 dalies 3 punktas).

Kai kasacinis skundas paduodamas [CPK 346 straipsnio](#) 2 dalies 1 punkto pagrindu, kasaciniame skunde būtina nurodyti buvus pažeistą materialinės ar proceso teisės normą, teisinius argumentus, patvirtinančius nurodytos (nurodytų) teisės normos (normų) pažeidimą bei argumentuotai pagrįsti, kad teisės pažeidimas yra toks svarbus, kad turi esminę reikšmę vienodam teisės aiškinimui ir taikymui, o taip pat, kad jis (teisės pažeidimas) galėjo turėti įtakos neteisėto sprendimo (nutarties) priėmimui.

Kai kasacinis skundas paduodamas [CPK 346 straipsnio](#) 2 dalies 2 punkto pagrindu, kasaciniame skunde būtina nurodyti konkrečią Lietuvos Aukščiausiojo Teismo teisės aiškinimo ir taikymo praktiką, suformuotą byloje, kurių faktinės aplinkybės yra analogiškos ar iš esmės panašios į bylos, kurioje priimtas teismo sprendimas (nutartis) skundžiamas kasacine tvarka, bei argumentuotai pagrįsti, kad teismas skundžiamame procesiniame sprendime nukrypo nuo tokios Lietuvos Aukščiausiojo Teismo suformuotos praktikos. Tai daroma analizuojant apskustuose teismų sprendimuose išdėstytus teisinius motyvus ir juos lyginant su Lietuvos Aukščiausiojo Teismo suformuota teisės taikymo ir aiškinimo praktika.

Sinteresuoto asmens T. S. atstovo advokato Z. Benečio kasaciniame skunde išdėstyti tokie argumentai:

1. Civilinio proceso kodekse nustatyta, jog teismui sprendžiant dėl globos paskyrimo pažeidžiamam asmeniui (dėl psichikos sutrikimo), bylą nagrinėjantis teismas turi imtis visų būtinų priemonių, kad būtų apsaugotos globos ar rūpybos reikalingų asmenų teisės ir interesai, jei šiam tikslui pasiekti reikalinga, imtis šias bylas nagrinėti žodinio proceso tvarka ([CPK 491 straipsnio](#) 2 dalis, 443 straipsnio 8 dalis, 467 straipsnio 1 dalis). Europos Žmogaus Teisių Teismo jurisprudencijoje pabrėžiama, kad, sprendžiant žmogaus veiksnumo apribojimo klausimą, yra pavojus pažeisti fundamentalias asmens teises, todėl tokio proceso inicijavimui turi egzistuoti svarūs argumentai, o jo metu turi būti kreipiamas ypatingas dėmesys į tinkamą asmens, tariamai stokojančio veiksnumo, teisių apsaugą, privalo būti užtikrinamas teisingas bylos nagrinėjimas (Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos (toliau – Konvencija) 6 straipsnio 1 dalis – teisė į teisingą bylos nagrinėjimą). Kadangi asmens teisinio veiksnumo atėmimas yra ypač sunkus Lietuvos Respublikos Konstitucijoje įtvirtintų asmens teisių apribojimas, taip pat Konvencijos 8 straipsnyje (teisė į privataus ir šeimos gyvenimo gerbimą) ir kituose Konvencijos straipsniuose įtvirtintų teisių apribojimas, todėl asmuo gali būti pripažintas neveiksnio tik ypatingais atvejais – psichinis sutrikimas turi būti „tokio pobūdžio ar laipsnio“, kad pateisintų šios priemonės taikymą (žr., pvz., *Shtukaturov v. Russia*, no. 44009/05, 27 March 2008, § 94, *Matter v. Slovakia*, no. 31534/96, judgement of 5 July 1999; *Bensaid v. United Kingdom*, no. 44599/98, judgement of 6 February 2001), tokios pozicijos laikosi ir Lietuvos Aukščiausiasis Teismas savo praktikoje (Lietuvos Aukščiausiojo 2008 m. liepos 11 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. 3K-3-370/2008](#); 2007 m. rugsėjo 11 d. nutartis civilinėje

byloje [Nr. 3K-3-328/2007](#)). Kita svarbi nuostata, kurią yra pabrėžęs Lietuvos Aukščiausiasis Teismas, – asmuo, kurį prašoma pripažinti neveiksniu, taip pat yra dalyvaujantis byloje asmuo ([CPK 464 straipsnio](#) 1 dalis), todėl jis turi visas suinteresuoto asmens teises, o teismo, nagrinėjančio bylą dėl neveiksnumo nustatymo, pareiga – užtikrinti šių teisių teismo procese gerbimą (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2007 m. rugsėjo 11 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. 3K-3-328/2007](#); 2012 m. kovo 23 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. 3K-3-166/2012](#)).

2. Kaip ir pirmosios instancijos teisme, nagrinėjant bylą apeliacinės instancijos teisme, nebuvo tinkamai ir visapusiškai užtikrintas teisingas bylos nagrinėjimas ir T. S. teisės proceso metu. T. S. negavo ir jam nebuvo išsiųstas nė vienas procesinis dokumentas. Per savo kitą atstovę gavus informaciją apie vykstantį procesą, T. S. prašė dokumentų jam suprantama lenkų kalba, tačiau jų vertimo negavo. Procesiniai dokumentai nebuvo pateikti T. S. asmeniškai. Nei ekspertizės atlikimo, nei teismo posėdžių metu T. S. nebuvo užtikrinta jo teisė kalbėti lenkų kalba ir turėti vertėją. Negavus dokumentų jam žinoma kalba, jo galimybė tinkamai pasisakyti buvo apribota.
3. Kasacinis teismas yra pabrėžęs, kad, atsižvelgiant į proceso dėl asmens pripažinimo neveiksniu teises ir socialines pasekmes asmeniniam šio asmens savarankiškumui ir laisvei, jo tiesioginis dalyvavimas teismo procese yra būtinas ne tik dėl jo, kaip byloje dalyvaujančio asmens, procesinių teisių (teisės būti asmeniškai išklausytam, teisės pareikšti nušalinimą bylą nagrinėjančiam teisėjui, teisės duoti paaiškinimus, dėstyti argumentus ir teikti prašymus, teisės išdėstyti savo nuomonę baigiamosiose kalboje) įgyvendinimo užtikrinimo, bet ir dėl galimybės teisėjui susidaryti objektyvią nuomonę apie asmens, kurį prašoma pripažinti neveiksniu, psichikos būklę bei gebėjimą suvokti savo veiksmų reikšmę ar juos valdyti ir taip patikrinti byloje surinktos medžiagos, taip pat ir teismo psichiatro eksperto išvados, kuri teismui nėra privaloma ([CPK 218 straipsnis](#)), tikrumą bei tinkamai įvertinti juridinį asmens neveiksnumo kriterijų (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2008 m. liepos 11 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. 3K-3-370/2008](#); 2020 m. rugpjūčio 21 d. nutartyje civilinėje byloje Nr. 3K-3-253-684-2020).
4. Šioje byloje T. S. į teismo posėdį pirmosios instancijos teisme, kuriame buvo sprendžiamas jo veiksnumo ribojimo klausimas, nebuvo kviečiamas, nors teikė prašymus ir prašė jį išklausti ir neskirti teismo posėdžio nuotoliniu būtu, nes neturi galimybės taip dalyvauti procese. Teismas, nekviessdamas T. S. į teismo posėdį, nepagrįstai apribojo jo, kaip asmens, kurį prašoma pripažinti ribotai veiksniu tam tikrose srityse, galimybę būti išklausytam teisme ir pasinaudoti kitomis procesinėmis teisėmis teisės. Kadangi T. S. nebuvo tinkamai pranešta teismo posėdžio laiką pirmosios instancijos teisme ir nebuvo užtikrinta teisė jame dalyvauti, gauti procesinius dokumentus jam suprantama kalba, laikytina, kad padaryti esminiai procesiniai pažeidimai ir sprendimas pripažinti absoliučiai negaliojančiu ir bylą gali būti grąžinta iš naujo nagrinėti pirmosios instancijos teismui ([CPK 329 straipsnis](#)).

Atrankos kolegija, susipažinusi su kasacinio skundo argumentais, teismų procesinių sprendimų motyvais ir jų pagrindu padarytomis išvadomis, sprendžia, kad kasaciniame skunde nekeliami tokių teisės klausimų, kurie atitiktų [CPK 346 straipsnio](#) 2 dalyje nurodytus bylos peržiūrėjimo kasacine tvarka pagrindus. Atrankos kolegijos vertinimu, kasacinio skundo argumentais nepagrindžiami jame nurodomi kasacinio skundo pagrindai dėl nurodytų teisės normų pažeidimo. Kasacinio skundo argumentais apie nukrypimą nuo Lietuvos Aukščiausiojo Teismo suformuotos teisės aiškinimo ir taikymo praktikos nepagrindžiamas nurodomos teisės aiškinimo ir taikymo praktikos ryšys su skundžiama teismo nutartimi bei nepagrindžiama, kad bylą išnagrinėjęs teismas nukrypo nuo Lietuvos Aukščiausiojo Teismo suformuotos teisės aiškinimo ir taikymo praktikos.

Kasacinis skundas pripažintinas neatitinkančiu [CPK 346 straipsnio](#) 347 straipsnio 1 dalies 3 punkto reikalavimų, todėl jį atsisakytina priimti ([CPK 350 straipsnio](#) 2 dalies 3, 4 punktai).

Atrankos kolegija, vadovaudamasi Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso 350 straipsnio 2 dalies 3, 4 punktais ir 4 dalimi,

n u t a r i a :

Kasacinį skundą atsisakyti priimti ir grąžinti jį padavusiam asmeniui.
Ši nutartis yra galutinė ir neskundžiama.

Teisėjai   Gražina Davidonienė

Andžej Maciejewski

Algirdas Taminskas